

ROMAN

ALBERT CAMUS

Veba

ÇEVİRİ: NEDRET TANYOLAÇ ÖZTOKAT

50. BASKI

♥ can
modern

ALBERT CAMUS

VEBA

Can Modern

Veba, Albert Camus

Fransızca aslından çeviren: Nedret Tanyolaç Öztokat

La peste

© 1947, Éditions Gallimard, Paris

© 1997, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 1997

50. basım: Ocak 2024, İstanbul

Bu kitabın 50. baskısı 4000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Şirin Etik

Editör: Ayça Sezen

Düzeltili: Aylin Samancı Elmasdağ

Mizanpaj: Bahar Kuru Yerek

Kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Baskı ve cilt: Vizyon Basımevi Kağıtçılık Matbaacılık ve Yayıncılık San. Tic. Ltd. Şti.

Beylikdüzü O.S.B Mah. Orkide Cad. No: 1/Z Beylikdüzü-İstanbul

Sertifika No: 52098

ISBN 978-975-07-4870-7

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Maslak Mah. Eski Büyükdere Cad. İz Plaza Giz, No: 9/25 Sarıyer/İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

ALBERT CAMUS

VEBA

ROMAN

1957 NOBEL EDEBİYAT ÖDÜLÜ

Fransızca aslından çeviren
Nedret Tanyolaç Öztokat

♥can

Albert Camus'nün Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Yabancı, 1981

Mutlu Ölüm, 1991

Tersi ve Yüzü, 1991

Yolculuk Günlükleri, 1993

İlk Adam, 1994

Yaz, 1994

Başkaldıran İnsan, 1995

Düğün - Bir Alman Dosta Mektuplar, 1995

Sürgün ve Krallık, 1996

Sisifos Söyleni, 1997

Düşüş, 1997

Asturya'da İsyân / Bütün Oyunları 1, 2015

Caligula / Bütün Oyunları 2, 2015

Yanlışlık / Bütün Oyunları 3, 2015

Sıkıyönetim / Bütün Oyunları 4, 2015

Adiller / Bütün Oyunları 5, 2015

Yaratma Tehlikesi, 2021

Bir Rahibeye Ağıt, 2022

İlginç Bir Vaka, 2022

ALBERT CAMUS, 1913'te Cezayir'de dünyaya geldi. Cezayir Üniversitesi'nde sürdürdüğü felsefe öğrenimini sağlık nedenleriyle yarıda bıraktı. 1938'de Paris'e gitti, ilk yapıtları *Tersi ve Yüzü* ve *Düğün* bu dönemde yayımlandı. Edebiyat dünyasına asıl girişini, 1942'de yayımlanan *Yabancı* adlı romanı ve *Sisifos Söyleni* adlı felsefi denemesi belirledi. Birbirini tamamlayan bu iki yapıtta, varoluşçu izler taşıyan "saçma" felsefesini geliştirdi. *Başkaldıran İnsan*, *Yaz*, *Sürgün* ve *Krallık* isimli eserleriyle hem edebiyat hem de düşünce alanlarında yetkinliğini kanıtladı. *Mutlu Ölüm* ve *İlk Adam* adlı romanları ölümünden sonra yayımlandı. 1957'de Nobel Edebiyat Ödülü'ne değer görülen ve bugün 20. yüzyıl edebiyat ve düşünce dünyasının en önemli adlarından biri kabul edilen Albert Camus, 1960'ta bir trafik kazasında öldü.

NEDRET TANYOLAÇ ÖZTOKAT, 1962'de İstanbul'da doğdu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Fransız Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'nı 1985'te bitirdi. 2006'da profesör oldu. Çalışmalarını edebiyat göstergebilimi alanında yoğunlaştırdı. İstanbul Üniversitesi Fransız Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'nda öğretim üyesi olarak görev yapmaya devam eden Öztokat, başta Marguerite Duras, Jorge Semprun, Nina Berberova ve Tzvetan Todorov olmak üzere önemli yazarların yapıtlarını dilimize kazandırdı.

“Bir hapsedilmiřlięi başka bir hapsedilmiřlikle
göstermek, gerçekte var olan herhangi bir şeyi, var
olmayan bir řeyle göstermek kadar mantıęa
uygundur.”

Daniel Defoe

I

Bu güncenin konusunu oluşturan ilginç olaylar 194...’te Oran’da meydana geldi. Genel düşünceye göre biraz sıra dışı olduğundan bu olayların geçebileceği yer burası değildi. İlk bakışta Oran gerçekten de sıradan bir kent, Cezayir’in bir Fransız ilinden başka bir şey değildi.

Kentin kendisi de, itiraf etmek gerekir, çirkindir. Dingin görünümlü bu kenti başka onca ticaret kentinden farklı kılan şeyin ne olduğunu anlamak için biraz zaman gerekir. Örneğin, ne bir kanat çırpışının ne de bir yaprak hışırtısının duyulduğu, güvercinsiz, ağaçsız ve bahçesiz bir kent, tam anlamıyla tarafsız bir yer nasıl hayal edilir? Mevsimlerin değişimi burada ancak göğe bakılarak anlaşılır. İlkbahar havanın niteliğinin değişmesinden ya da sokak satıcılarının banliyölerden getirdiği çiçek sepetleriyle kendini duyurur yalnızca; çarşı pazarda satılan bir ilkbahardır bu. Yaz boyunca, güneş iyice kuru evleri kavurur ve duvarları gri bir külle örter; o zaman artık kapalı kepenlerin gölgesinden başka yerde yaşamaz olur. Sonbaharda, tersine çamur tufanı olur. Güzel günler yalnızca kışın yaşanır.

Bir kenti tanımanın en bildik yollarından biri de insanların orada nasıl çalıştığına, nasıl sevdiğine ve nasıl öldüğüne bakmaktır. Bizim küçük kentimizde, iklim yü-

zünden belki de, bunların tümü bir arada yapılır, aynı hezeyanlı ve belirsiz havayla. Yani burada insanın canı sıkılır ve alışkanlıklar edinmeye çabalar. Buralılar çok çalışırlar ama hep zenginleşmek için. Özellikle ticarete ilgi duyarlar ve kendi deyişleriyle, öncelikle işle meşgul olurlar. Tabii ki basit keyiflerden de zevk alırlar; kadınlardan, sinemadan ve deniz banyolarından hoşlanırlar. Ancak çok da mantıklı olarak, bu zevkleri cumartesi akşamları ve pazar günlerine saklarlar; çünkü haftanın tüm öteki günlerinde çok para kazanmaya çalışırlar. Akşam, bürolarından çıktıklarında belirli saatte kafelerde buluşurlar, aynı bulvarda gezinti yaparlar ya da balkonlarına çıkarlar. Daha genç olanların zevkleri yoğun ve kısadır; ancak yaşı daha ileri olanlar için petank¹ dernekleri, eş dost davetleri ve iskambil oynanan toplantılarla sınırlanan alışkanlıklar söz konusudur.

Kuşkusuz bunun sadece bizim kente özgü bir şey olmadığı ve sonuçta herkes için böyle olduğu söylenecektir. Elbette bugün, insanların sabahtan akşama çalıştıktan sonra yaşamak için geri kalan zamanlarını kâğıt oynayarak, kafelerde oturarak ve gevezelik ederek harcamaları kadar doğal hiçbir şey yoktur. Ancak bazı kentler ve ülkeler vardır ki, orada insanlar arada sırada başka şeyden kuşku duyarlar. Genelde bu, onların yaşamını değiştirmez. Ancak kuşku ortaya çıkmıştır, bu da her zaman bir kazançtır. Oysa Oran, kuşkuları olmayan bir kenttir görünüşte; yani tamamen modern bir kent. Buna bağlı olarak, bizim burada insanların birbirlerini nasıl sevdiğini belirtmeye gerek yoktur. Erkekler ve kadınlar ya birbirlerini aşk denilen şeyin içinde tüketirler ya

1. Fransa'nın en popüler açık hava oyunlarından biridir. Çelik topları küçük kılavuz topun mümkün olduğu kadar yakınına yuvarlamak ya da atmak esasına dayanır. (Y.N.)

da iki kişilik uzun bir alışkanlık geliştirirler. Bu uçlar arasında çoğunlukla bir orta nokta yoktur. Bu da orijinal bir şey değil. Her yerde olduğu gibi Oran'da da zamanları ve durup düşünecek halleri olmadığından insanlar birbirini pek de bilmeden sevmek zorundadır.

Kentimizde daha özgün olan, burada ölmenin güçlüğüdür. Aslında güçlük doğru sözcük değil, rahatsızlık demek daha doğru olacak. Hasta olmak asla hoş bir şey değildir, ancak hastalıkta size destek olan kentler ve ülkeler vardır ve buralarda insan biraz olsun kendini bırakabilir. Bir hastanın şefkate gereksinimi vardır, bir şeye yaslanmaktan hoşlanır, çok doğaldır bu. Ancak Oran'da iklimin aşırılıkları, burada yürütülen işlerin önemi, dekorun belirsizliği, şafağın çabuk sökmesi ve zevklerin niteliği, her şey sağlıklı olmayı gerektirir. Bir hasta kendini yapayalnız bulur. Nüfusun tümünün telefonda ya da kafelerde poliçelerden, konşimentolardan ve indirimlerden söz ettiği aynı dakikalarda, sıcağın çıtırdayan yüzlerce duvarın ardında tuzaga düşmüş gibi, ölmek üzere olan birini düşünelim. Modern bile olsa ölümün verdiği rahatsızlık böyle kurak bir yerde meydana geldiğinde anlaşılacaktır.

Bu birkaç bilgi belki kentimizle ilgili yeterli bir fikir verir. Hem sonra hiçbir şeyi abartmamak gerekir. Altı çizilmesi gereken, kentin ve yaşamın sıradanlığıdır. Ama insan alışkanlıklar edindikten sonra günlerini kolay geçirir. Kentimiz tam da alışkanlıklar için uygun bir yer olduğuna göre, burada bundan iyisi can sağlığı denebilir. Bu açıdan bakınca, yaşamın çok heyecan verici olmadığı görülür kuşkusuz. En azından bizde karmaşa nedir bilinmez. Ve bizim içten, sempatik ve hareketli halkımız yolu buraya düşmüş kişilerde her zaman bir saygı uyanıdır. Renkten, bitkiden ve ruhtan yoksun kentimiz, sonunda dinlendirici bir yer gibi görünmeye başlar ve artık burada uyunabilir. Ancak kentin eşsiz bir manzara-

nın üzerine iliştirilmiş, ışıklı tepelerle çevrili çıplak bir platonun orta yerinde, mükemmel çizilmiş bir koyun tam önünde bulunduğunu da eklemek yerinde olacaktır. Ne var ki bu koya sırtını çevirmiş olması ve bundan dolayı, insanın hep arayıp bulmak zorunda kaldığı denizi görmenin olanaksızlığı üzücü gelebilir.

Bu noktada şunu kabul etmek hiç de zor olmayacaktır, o yılın ilkbaharında meydana gelenleri, ne denli ciddi olduğunu sonradan anlayacağımız ve burada bir günce halinde aktarmaya karar verdiğimiz bir dizi olayın ilk işaretleri diye görmek kimsenin aklına gelmezdi. Bu olaylar kimilerine son derece doğal kimilerine de tersine, inanılması güç gibi gelecektir. Ancak her şey bir yana, bir vakanüvis bu çelişkileri göz önüne alamaz. Onun görevi yalnızca, “Şunlar meydana geldi,” demektir, eğer bunların gerçekten de meydana geldiğini ve tüm bir halkın yaşamını ilgilendirdiğini, dolayısıyla söylediklerinin doğruluğunu içtenlikle onaylayacak binlerce tanık olduğunu biliyorsa.

Kaldı ki zamanla tanıyacağınız anlatıcı da, kaderin cilvesiyle belli sayıda tanıklıkları derleme olanağı bulmasaydı ve naklettiğini ileri sürdüğü şeylere ister istemez karışmamış olsaydı, bu türden bir girişim içinde, bir değerlendirmede bulunmaya hak kazanmazdı. İşte ona tarihçilere özgü bir eser ortaya koyma yetkisi veren de budur. Tabii ki, amatör de olsa, bir tarihçinin her zaman belgeleri vardır. Bu öykünün anlatıcısının da kendi belgeleri var: Öncelikle kendi tanıklığı, sonra başkalarının tanıklığı, çünkü rolü gereği bu güncede yer alan tüm kişilerin içlerini dökerek anlattıklarını derlemek zorunda kaldı, son olarak da, bir şekilde eline geçen metinler oldu. Uygun olduğu kanısına vardığında, bunlardan dilediğince yararlanacaktır. Bir şey daha amaçlamaktadır... Ama belki de artık anlatıya geçme zamanı gelmiştir, artık bu açıklamaları ve dile dair önlemleri bir yana bırakmak gerekir. İlk günlerin anlatılması biraz özen istiyor.

16 Nisan sabahı Doktor Bernard Rieux muayenehanesinden çıktı ve sahanlığın ortasında ölü bir sıçanla karşılaştı. O anda fazla önemsemeden hayvanı ayağıyla itti ve merdivenleri indi. Ancak sokağa çıktığında, bu sıçanın olması gereken yerde olmadığı aklına geldi ve kapıcıya haber vermek üzere geri döndü. Yaşlı Mösyö Michel'in tepkisi karşısında bu gördüğünün alışılmadık olduğunu daha iyi hissetti. O, bu ölü sıçanın varlığını sadece yadırgamıştı oysa kapıcı için bu bir rezaletti. Kapıcının tavrı kesindi: Apartmanda sıçan yoktu. Doktor onu birinci katın sahanlığında muhtemelen ölü bir sıçanın bulunduğu boşu boşuna inandırmaya çalıştı; Mösyö Michel'in fikri hiç değişmiyordu. Apartmanda sıçan yoktu, o zaman biri bunu dışarıdan getirmiş olmalıydı. Kısaca, bir şaka söz konusuydu.

Aynı akşam Bernard Rieux apartmanın girişinde, dairesine çıkmadan önce ayakta durmuş anahtarlarını ararken koridorun karanlık bir ucundan yalpalayan, ıslak tüylü, büyük bir sıçanın belirmediğini gördü. Hayvan dengesini bulmaya çalışır gibi durakladı, doktora doğru koşmaya başladı, tekrar durdu, küçük bir çığlıkla kendi çevresinde döndü ve aralanmış ağzından kan fişkırlarak sonunda devrildi. Doktor bir süre onu izledikten sonra dairesine çıktı.

Düşündüğü sıçan değildi. Bu fışkıran kan, onu kafasını kurcalayan konuya döndürüyordu. Bir yıldır hasta olan karısı ertesi gün dağda bir dinlenme tesisine gidecekti. Tembih ettiği üzere, karısını odalarında yatarken buldu. Karısı bu şekilde kendini yol yorgunluğuna karşı hazırlıyordu. Gülümsüyordu.

“Kendimi çok iyi hissediyorum,” diyordu.

Başucu lambasının ışığında, doktor kendisine çevrilmiş yüze bakıyordu. Rieux için otuz yaşındaki bu yüz, hastalığın izlerine karşın hep genç bir yüzdü, belki de geri kalan her şeyi alt eden şu gülümseme yüzünden.

“Uyuyabilirsen uyu,” dedi Rieux. “Hastabakıcı saat on birde gelecek ve sizi öğle trenine götüreceğim.”

Hafifçe nemlenmiş bir alını öptü. Kadının gülümseyişi kapıya kadar ona eşlik etti.

Ertesi gün, 17 Nisan’da, saat sekizde dışarı çıkarken kapıcı doktoru durdurdu ve bütün suçu koridorun ortasına üç ölü sıçan koyarak bu soğuk şakayı yapanlara yükledi. Onları büyük kapanlarla yakalamış olmalıydı, çünkü hayvanlar kan içindeydi. Kapıcı, suçlular sırtırlar da kendilerini ele verirler diye umarak sıçanları ayaklarından tutup bir süre kapının önünde beklemişti. Ama hiçbir şey olmamıştı.

“Ah! Onları var ya onları,” diyordu Mösyö Michel, “sonunda elime geçireceğim.”

İşkillenen Rieux ziyaretlerine hastaları arasında en yoksulların oturduğu dış semtlerden başlamaya karar verdi. Oralarda çöp toplama işi çok daha geç saatlerde yapılıyordu ve bu semtin dar ve tozlu yolları boyunca ilerleyen araba kaldırım kenarlarına bırakılmış çöp kutularına değip geçiyordu. Böyle ilerlediği bir sokakta, sebze artıkları ve kirli paçavraların üzerine atılmış bir düzine kadar sıçan saydı.

İlk hastasını yatakta buldu, hem yatak odası hem de yemek odası olarak kullanılan oda sokağa bakıyordu.

Sert ve yıpranmış yüzlü, yaşlı bir İspanyol'du. Önünde, örtünün üzerinde bezelye dolu iki tencere duruyordu. Doktor içeri girdiği sırada yatağında yarı doğrulmuş astımlı yaşlı adam, hırıltılı nefesini rahatlatmak üzere kendini geriye doğru atıyordu. Karısı bir leğen getirdi.

"Ee doktor, ortaya çıkıyorlar, gördünüz mü?" dedi adam, iğne yapılırken.

"Evet," dedi kadın, "komşu üç tane bulmuş."

Yaşlı adam ellerini ovuşturuyordu.

"Ortaya çıkıyorlar, bütün çöp tenekelerinde görüyoruz, açlıktan bu!"

Çok geçmeden, Rieux burada oturan herkesin sıçanlardan söz ettiğini saptamakta güçlük çekmedi. Ziyaretleri bitince evine döndü.

"Yukarıda, size bir telgraf var," dedi Mösyö Michel.

Doktor ona yeni sıçanlar görüp görmediğini sordu.

"Yo hayır," dedi kapıcı, "kapıyı gözetliyorum, anlarsınız. O domuzlar da göze alamıyorlar."

Telgraf Rieux'ye annesinin ertesi gün geleceğini bildiriyordu. Hastanın yokluğunda oğlunun eviyle ilgilenmeye geliyordu. Doktor evine girdiğinde hastabakıcı gelmişti. Rieux, tayyör giymiş, yüzünü makyajla renklendirmiş, ayakta duran karısını gördü. Ona gülümsedi.

"İyi," dedi, "çok iyi."

Bu süre sonra garda onu yataklı vagona yerleştiriyordu. Karısı kompartımana bakıyordu.

"Bizim için fazla pahalı değil mi?"

"Gerekli bu," dedi Rieux.

"Nedir şu sıçan hikâyesi?"

"Bilmiyorum. Tuhaf bir şey, ama geçecek."

Sonra karısına bir solukta, ondan özür dilediğini, onunla daha yakından ilgilenmesi gerektiğini ve onu çok ihmal ettiğini söyledi. Karısı susmasını istediğini belli edercesine başını sallıyordu. Ama Rieux ekledi:

“Geri döndüğünde her şey daha iyi olacak. Yeniden başlayacağız.”

“Evet,” dedi karısı gözleri parlayarak, “yeniden başlayacağız.”

Bir süre sonra kocasına sırtını döndü ve camdan dışarıyı seyretmeye koyuldu. Peronda insanlar aceleyle koşturuyor, birbirlerine çarpıyorlardı. Lokomotifin tıslayan sesi onlara kadar geliyordu. Karısını adıyla çağırırdı, kadın başını çevirdiğinde yüzünün gözyaşlarıyla ıslanmış olduğunu gördü.

“Yapma,” dedi karısına usulca.

Gözyaşlarının ardından biraz buruk bir gülümseme belirdi. Kadın derin bir soluk aldı, “Git artık, her şey iyi olacak,” dedi.

Karısına sıkı sıkı sarıldı, şimdi peronda, camın öte yanından artık yalnızca gülümsemesini görüyordu.

“Rica ediyorum, kendine iyi bak,” dedi karısına.

Ama kadın onu duyamıyordu.

Rieux gar çıkışının yakınında, peronda oğlunu elinden tutan sorgu yargıcı Mösyö Othon’la burun buruna geldi. Doktor ona yolculuğa çıkıp çıkmadığını sordu. Biraz eskilerin “cemiyet adamı” dediği insanları, biraz da cenaze taşıyıcılarını andıran, uzun boylu ve siyah bir adam olan Mösyö Othon sevimli bir sesle ama kısaca yanıtladı:

“Saygılarını sunmak üzere ailemi ziyarete giden Madam Othon’u bekliyorum.”

Lokomotifin düdüğü öttü.

“Sıçanlar...” dedi yargıç.

Rieux trenin gidiş yönüne doğru bir hamle yaptı ama yeniden çıkışa doğru döndü.

“Evet,” dedi, “ciddi bir şey değil.”

Bu anla ilgili tek aklında kalan, koltuğunun altında ölü sıçanlarla dolu bir kasa taşıyan görevlinin geçtiği idi.

Aynı gün öğleden sonra Rieux muayeneye başlar-

ken, gazeteci olduğu ve sabah geldiği söylenen genç bir adamı kabul etti. Adı Raymond Rambert'ti. Kısa boylu, geniş omuzlu, kararlı yüzlü, açık renk gözleri ve zeki bakışları olan Rambert'in üzerinde spor giysiler vardı ve keyfi yerinde gibiydi. Doğrudan konuya girdi. Paris'teki büyük bir gazete adına Arapların yaşam koşullarını araştırıyordu ve onların sağlık durumlarıyla ilgili bilgiler istiyordu. Rieux durumun iyi olmadığını söyledi. Ama daha fazla bilgi vermeden önce, gazetecinin gerçeği yazıp yazamayacağını bilmek istiyordu.

"Tabii," dedi beriki.

"Şunu demek istiyorum: Tam bir yargı getirebilir misiniz?"

"Tam değil, bunu açıkça belirtmeliyim. Ancak sanıyorum böyle bir yargı dayanaktan yoksun olurdu."

Rieux yumuşak bir tonla aslında böyle bir kanaatin dayanaktan yoksun olacağını, yalnızca Rambert'in tanıklığının çekincesiz olup olamayacağını bilmek istediğini söyledi.

"Ben mutlak tanıklık dışında bir şey kabul etmem. Dolayısıyla sizin tanıklığınızı da kendi bilgilerimle desteklemeyeceğim."

"Bu Saint-Just'un¹ dili," dedi gazeteci gülümseyerek.

Rieux ses tonunu yükseltmeden o konuda hiçbir şey bilmediğini, bunun yaşadığı dünyadan bıkmış ancak yine de benzerleriyle aynı zevklere sahip olan ve kendi adına adaletsizliği ve ödünlere reddetmeye kararlı bir insanın dili olduğunu söyledi. Rambert boynu omuzlarının arasına gömülmüş, doktora bakıyordu.

1. Louis Saint Just: Fransız Devrimi'nin önemli figürlerinden biri, asker, siyasi lider. Cumhuriyete ve halka karşı olanların, kraliyet destekçilerinin yanı sıra hiçbir şeye karışmayıp olanlar hakkında fikir belirtmekten kaçınanların da cezalandırılmasını istemiştir. (Y.N.)

Bir şehri tanımanın en kolay yolu, oradaki insanların nasıl çalıştıklarını, nasıl seviştiklerini, nasıl öldüklerini öğrenmektir.

Her şey, Doktor Rieux'nün bir nisan sabahı ölü bir fare görmesiyle başlar. Bu olay, Oran şehrini on bir ay boyunca perişan edecek, korkunç bir panik yaratacak büyük bir salgının habercisidir. Başta hastalığın kendilerine bulaşmayacağına, dokunulmaz olduklarına inanan insanlar, salgının iyice yayılmasının ardından kendi bireysel hapisanelerine hapsedilirken fiziksel ve ruhsal olarak da çöker. Bu krizi aşmanın tek yolu ise bireyciliği bir yana koyup dayanışma göstermektir.

Veba'da salt bir salgından ziyade insanlığın kötülük sorununa, onun evrendeki metafizik yalnızlığına eğilen Camus, umutsuzluğa alışmanın umutsuzluktan daha korkunç olduğunu vurgulayarak bizleri, sonu gelmeyen kötülüğe karşı direnmeye çağırır.

"Veba günümüzün ve tüm zamanların hikâyesi."

The Guardian

#fransızedebiyatı #bencillik #dayanışma #direniş #salgın #umut #felsefiroman
#nobelödülü

